

ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΤΗΣ ΛΑΠΗΘΟΥ

[Πρβλ. Χρ. τ. Λ., I, ii, 6.95, άρθρον Λ. Κ. Κύρρη, ὅστις προσθέτει καὶ νέα στοιχεία εἰς τὸ ἄνωτ. ἄρθρον τοῦ «Ἀναμνήσεις». Ἐπὶ τοῦ θέματος τὰ Χρ. τ. Λ. θὰ ἐπανέλθουν διὰ νέων συμβολῶν καὶ διεξοδικῆς ἀργότερον συνθετικῆς μελέτης. Ἄλλα στοιχεία δίδει καὶ ὁ Πολύκ. Χρ. Μαχαλλεκίδης ἐν ἐπιστολῇ τοῦ δημοσιευομένη ἄνωτέρω. — Κ.Π.Κ.]

§1. Τὸν παλαιὸν καιρὸν ἢ σημερινὴ Λάπηθος καὶ ὁ σημερινὸς Καραβᾶς εἶχαν αὐλάκια πέτρενα. Ὅλες οἱ βρύσες τοῦ καθενὸς ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ χωριὰ ἐνώνονταν καὶ πηγαιναν εἰς τὴν χώραν τὴν Λάμπουσαν, ὅπου ἔπινεν ὁ κόσμος καὶ ἐπότιζεν. Ἄφ' ὅτου κατεστράφη ἡ Λάμπουσα τὸ νερὸν αὐτὸ κόφκεται στὸ Σφηνάρην καὶ στὸν Καραβᾶν.

Α'. ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟΝ ΛΑΠΗΘΟΥ

§2. Τὸν παλαιὸν καιρὸν τὸ νερὸν τοῦ Κεφαλοβρύσου ἀνῆκεν εἰς τοὺς Χριστιανούς δωρεάν. Μετὰ παρουσιάστην ἡ Τουρκοκρατία: ὅπως ἐπῆρεν ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς τὰ χτήματά τους, ἔτσι τοὺς ἐπῆρεν καὶ τὰ νερά. Ὅσοι [Χριστιανοὶ] κατώρθωσαν νὰ γράψουν λίγον νερὸν πάνω τους, τὸ κατώρθωσαν διότι ἐπηγαίνναν τα καλὰ μὲ τοὺς Τούρκους, καὶ τὸ ἔχουν ἀπὸ ἔκτοτε ἕως τώρα.

§3. Οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὲς πάνω ἐνορίες [τῆς Λαπήθου] ἐπότιζαν τὴν νομὴν ἀπὸ τὸ Σάββατον μόλις ἐγίνετον [ἢ ὅσσι] 10 ἀχνάρκα τῆς δειλινῆς. Ἐμετροῦσαν μὲ τὸ πόδιν τους. Ἄλλοι ἔριζαν 1 ἀχνάριν, ἄλλοι 2—3 ἀχνάρκα καὶ ἄλλοι περισσότερα: καθένας ὅτι κατώρθωσεν καὶ ἔγραψεν πάνω του. Τὸ νερὸν αὐτὸ ἐποτίζετον ὅλην τὴν ἐβδομάδα κάτω. Καὶ τὸ πότισμα πάνω [στὲς πάνω ἐνορίες] ἄρχιζεν ἀπὸ τὸ Σάββατον τὰ 10 ἀχνάρκα τῆς δειλινῆς μέχρι τῆς Κυριακῆς τὸ πρωὶ τὰ 7 ἀχνάρκα. Ἀπὸ τὰ 7 ἀχνάρκα τῆς Κυριακῆς μέχρι τὸ μεσημέρι τῆς ἴδιας Κυριακῆς τὸ νερὸν [τοῦ Κεφαλοβρύσου] ἐπῆγαιναν κάτω στοὺς Τούρκους. Ἀπὸ τὸ μεσημέρι τῆς ἴδιας Κυριακῆς μέχρι τὰ 10 ἀχνάρκα ἐπότιζαν [πάνω;] ὅσοι εἶχαν κοτσάνι: ἔμετροῦσαν μὲ τὸ πόδιν τους καὶ ἐπότιζαν ὅσον ἔριζαν ὁ καθένας.

§4. Ἀπὸ τὰ 10 ἀχνάρκα τῆς [δειλινῆς τῆς] Κυριακῆς ἐκόφκαν τὸ νερὸν καὶ πῆγαιναν εἰς τὸν κάμπον, ὅπου τὸ ἔριζαν καὶ Τούρκοι καὶ Χριστιανοί. Ἦτο ὁ νόμος πολὺ αὐστηρὸς, ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια. Ὁ νόμος ἦτον ὅτι δὲν μποροῦσε κανεὶς νὰ πάρῃ νερὸν ἀπὸ τὸ Κεφαλόβρυσον διότι ὑπῆρχαν νεροφόροι, ἕνας Τούρκος καὶ ἕνας Χριστιανὸς καὶ τὸ πρόσεχαν.

§5. Ὅταν ἐπότιζαν τὸ νερὸν μὲ τὰ ἀχνάρκα, δὲν ἔστεκεν ἡ ὄσσι ἐν τάξει, καὶ ἐμᾶλλοννεν ὁ κόσμος. Πρὶν ἀρκετὰ [40;] χρόνια ὁ θεῖος μου Διονύσιος Καϊμακκάμης ἐκανόνισεν τὸ νερὸν τοῦ Κεφαλοβρύσου διαφορετικὰ, δηλ. μὲ τὰ λεπτά. 24 λεπτά τοῦ ἀχναροῦ [=24 λεπτά τὸ κάθε ἀχνάριν]. Μεταχειρίζεται τὸ ρολοῖν καὶ ἔτσι χωρίζουν τὸ νερὸν ἤσυχα ὁ κόσμος. Ἀκολούθησε τὸ σύστημα πὺ ἐφάρμοσε πρῶτος εἰς τὸν Δράκονταν ὁ πενθερὸς μου μάστρε Κωστῆς Χ' Α. Κύρης.

§6. Τὸ νερὸν τοῦ Κεφαλοβρύσου ἐπερνοῦσεν πρὶν [μέχρι πρὸ 20ετίας, τοῦ 1950 περίπου] ἀπὸ τοὺς λάκκους τῶν 19 ὑδρομύλων πὺ ἐργάζονταν καὶ ἄλεθαν δημητριακὰ (σιτάρι, κριθάρι, φατζίη, βαμβάκι).

§7. «Ἀπόρκον» ὀνομάζεται τὸ χαμένον νερὸν πὺ ἀπορροφοῦσεν ἡ γῆ. Ἐμφανίζετον σὲ πολλοὺς τόπους σὰν πηγῆ. Ἔτσι ὁ κόσμος [γιὰ νὰ μὴ χάνεται τὸ «ἀπόρκον»] ἔκτισεν δεξαμενὲς καὶ ἔπαιρνε τὸ νερὸν. Τώρα ἐσταμάτησαν τὰ «ἀπόρκα»

ἔνεκα τῶν πετραύλακων. Ἦλθεν ἐποχὴ πού τὸ νερὸν τοῦ Κεφαλοβρύσου λιγότευεν καὶ δὲν ἀρκοῦσε νὰ ποτίζη ὁ κόσμος. Ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν ὀδηγήθησαν εἰς τὸν κανονισμόν μὲ τὰ λεπτά. (1)

§8. Τὸ Κεφαλόβρυσον ἐχωρίζετον εἰς 4 μέρη ὀνομαζόμενα «ἀμμάθκια», πού ἀκόμη σώζονται. Κάθε νομὴ ὀνομάζεται «1 μέρος τοῦ Κεφαλοβρύσου».

Β'. ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΛΑΠΗΘΟΥ

§9. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλες πηγές εἰς τὴν Λάπηθον, οἱ ὀνομαζόμενες «Βρύση τῆς Τουμαζοῦς», ἢ «Ἀνατολιτσή», ὁ «Ποτός», ἢ «Βρύση τοῦ Μαννούρη», ἢ «Βρύση τοῦ Δικόδημου», ἢ «Ἀλέξη», ὁ «Φάχταρης», ὁ «Κοσσινᾶς», ὁ «Δράκοντας», ὁ «Περιστερκῶνας», «τοῦ Ἡβαντζέλη» (ιδιωτικὴ), κ.ἄ.

Γ'. ΔΡΑΚΟΝΤΑΣ ΛΑΠΗΘΟΥ

§10. Τὸ νερὸν τοῦ Δράκοντα καὶ τοῦ Κοσσινᾶ ἐνώνονται καὶ ποτίζουν τὲς κάτω ἐνορίες τῆς Λαπήθου (2) ὅλην τὴν ἐβδομάδα. Ἀπὸ τὰ 10 ἀχνάρκα τοῦ Σαββάτου κόβεται τὸ νερὸν τοῦ Δράκοντα εἰς τὲς πάνω ἐνορίες [δηλ. τὸν Δράκονταν] μέχρι τῆς Κυριακῆς 10 ἀχνάρκα. [Ὅπως ὅλες τὶς βρύσες] τὸ νερὸν τοῦ Δράκοντα τὸν παλαιὸν καιρὸν τὸ μετροῦσαν μὲ τὰ ἀχνάρκα. Δὲν ἔστεκεν ἡ ὀσσιᾶ καὶ ἔτσι ὁ κόσμος ἐμάλλονεν. Τώρα εἶναι κανονισμένον μὲ λεπτά, 24 λεπτά τοῦ ἀχναρκοῦ, καὶ ἔτσι ὁ κόσμος ποτίζει ἡσυχα. Ὁ πρῶτος πού σκέφθηκεν νὰ κάμουν τὰ ἀχνάρκα λεπτά ἦταν ὁ πενθερός μου ὁ μάστρε Κωστῆς ὁ Κύρρης. Ἐσκέφθηκεν νὰ μελετήσῃ τὴν ἀναλογίαν λεπτῶν καὶ ἀχναρκῶν καὶ κατέληξεν ὅτι ἀναλογοῦν 24 λεπτά στὸ ἀχνάριν. (3) Αὐτὸς μοῦ ἐδίδαξε λεπτομερῶς τὸν νέον τρόπον νομῆς τοῦ νεροῦ, καὶ ἐγὼ τὸν ἐφαρμόζω ἐδῶ ἔκτοτε [ἀπὸ τὸ 1926 πού ἐπαντρεύτηκα εἰς τὸν Δράκονταν καὶ μετώκησα ἐδῶ ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ πατέρα μου Κωστῆ Σιακαλλῆ εἰς Ἁγίαν Ἀναστασίαν].

§11. Κατόπιν ἀπὸ τὸν Δράκονταν ἀκολούθησαν καὶ οἱ ἄλλες βρύσες καὶ τὲς ἐκανόνισαν ὅλες μὲ τὰ λεπτά. Ἔτσι περνᾶ ὁ κόσμος ἡσυχα.

ΑΘΗΝΑ Π. ΚΥΡΡΗ

[τὸ γένος Κ. Σιακαλλῆ]

Ἐτῶν 62 Ἀπόφοιτος Δημοτικοῦ

Λάπηθος, Ἰούλιος 1971.

(1) [Σημ. Κ.Π.Κ.:] Ἀπόρκον = Ἀπόβρυσον, τὸ [ἀπορροφούμενον εἰς τι σημεῖον καὶ] ἀποβρυσον ἦτοι ἀναβρῦζον ἐξ ἐτέρου σημείου ὕδωρ.

(2) [Σημ. Κ.Π.Κ.:] Κυρίως Ἁγιον Μηνᾶν καὶ μέρος τοῦ Ἁγίου Λουκά, τὸ προσκείμενον πρὸς τὸν Ἁγιον Μηνᾶν, ἦτοι τὸ Ἀνατολικόν.

(3) Κατὰ πληροφορίας τοῦ ἐκ Δράκοντος κ. Σάββα Ἰω. Ἠφαίστου, κοὶ οὗτος ἐβοήθησεν εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Κ. Χ' Α.Κ., μαθητῆς ὢν τότε τοῦ Σχολαρχείου Λαπήθου, περὶ τὸ 1910—1912. Τὸ νέον σύστημα ὁμως ἐπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Κ. Κύρρη, ὄντος σεβαστοῦ τοῖς πάσι. [Σημ. Κ.Π.Κ.]